

Екологія і культура почуттів Екологічне виховання учнів і студентів засобами мови та літератури. – Житомир, 1998 – С. 98-99.

Маліновська Т. В.,
Житомирський державний
педагогічний інститут
імені Івана Франка

ЕКОЛОГІЯ І КУЛЬТУРА ПОЧУТТІВ

Протягом всієї своєї історії Людина прагнула розірвати ті ланцюги, якими вона була пов'язана з природою. На цьому шляху був цілий ряд етапів, які залишили по собі історичні пам'ятки, перекази і легенди.

Серед них можна вважати найголовнішими такі: оволодіння вогнем, приручення тварин, вирощування хліба, подолання морських віддалей, літакобудування, проникнення в найближчий космос.

Пам'ять про кожен таку сходинку збереглася в образах вогню Прометея, у radoшах і сумі богині землеробства Деметри, у подвигу юного Ікара.

Але кожне людське досягнення разом з добром несло у світ і зло: у вогні згоріла більшість лісів планети, у поршнях двигунів і печах енергетичних установок догорають запаси нафти і газу, вогонь Прометея породив і Хіросіму, і Нагасакі, і Чорнобиль. Так людські успіхи ставали одночасно і людськими поразками.

Тому відомий вчений В. І. Вернадський висунув ідею ноосфери – оболонку земної кулі, в межах якої відбувається взаємодія природи і людського суспільства. Для того, щоб людство могло успішно розвиватись, воно повинно керуватись у своїй діяльності розумним передбаченням можливих наслідків своїх дій.

Мова, таким чином, іде про те, як повинна поводити себе людина, які обмеження і заборони вона має добровільно взяти на себе, щоб наша цивілізація і далі розквітала. Так поєднується поняття екології і ноосфери.

І тут хотілося б знову звернутись до образів мистецтва, які втілюють у

собі людські прагнення і поривання, попередження і застереження. Згадуються книги: "Білий Бім Чорне вухо" Г. Троєпольського, "Білий пароплав" і "Плаха" Ч. Айтматова, "Твоя зоря" О. Гончара, "Поєма про море" О. Довженка.

З боєм і гіркотою читаю рядки наших земляків, які пишуть про рани Чорнобиля.

Ось рядки з книги Ніни Комашні "Душа , просвічена ураном", виданої в Житомирі в 1993 р.:

Народилося горе в Народичах,
Де родили високі жита.
Як в полоні, живуть мої родичі,
І земля наче та і не та...
... Далі нікуди їхать.
Приїхали...
Сивий пил понад плетивом миль
І легенька кульбабина віхола
По городах розсіює біль...

Вони перегукуються з словами Василя Сташука із його книги "Мефістофель у Чорнобилі":

Жорстокий, ніжний і свавільний світе,
Скажи скоріш, що діяти мені,
Тебе чи ненавидіть, чи любити
У міражах чорнобильських вогнів?
(Вірш "Атомний диптих", с. 12).

У цих словах виразилося почуття болю і тривоги. Ці почуття – теж частинка ноосфери.

Кажуть, що не можна вивчити грамоту емоцій. Але їх можна виховати, щоб вони кликали людину до розумних дій.

Це й роблять образи літератури, які розвивають культуру почуттів, у тому числі – екологічних.

Література

1. Комашня Н. М. Збірка "Душа, просвічена ураном" – Житомир, 1993. – 38 с.
2. Сташук В. Ф. Збірка "Мефістофель у Чорнобилі" // Вірш "Атомний диптих", с. 12.